

nem, et meditationem extollant, dicendo : *sursum corda*; cui clericus, nomine omnium assistentium, respondet : *Habemus ad Dominum*. In eodem Canone ante consecrationem hæc verba a sacerdote dicuntur : *Elevatis oculis in cælum ad te Deum patrem omnipotentem*. Et quidem tametsi Evangelistæ ultimam cœnam describentes, hanc circumstantiam, scilicet, quod Christus prius oculo ad Patrem elevarit, non tetigerint; attamen hæc notitia per traditionem apostolicam ad nos usque pervenit. Sapientia igitur incarnata, quæ omnia magno cum mysterio operatur, priusquam panem corpus suum converteret, suos ad Patrem oculos extollere voluit, non solum ad denotandum, panem hunc illum esse, de quo prædixerat : *Hic est panis qui de cælo descendit*; verum etiam, ut exemplo suo nobis insinuaret, quod, priusquam hic panis consecratur, antecedenter cor, et mentem nostram ad Deum elevare debeamus. Unde Anastasius Sinaita salubriter monet, dicens¹: « Abscedite a cunctis hujus vitæ cogitationibus; vale dicit omni corporearum curæ, tempus est non vanae occupationis, sed intentæ orationis. » Attendamus ad sacrosanctam elevationem, inclinemus cervices, occludamus cogitationes, imploreamus mentem, in cælum ascendamus, sursum levemus animum, et corda, oculos animæ ad Deum extollamus, transeamus cælum; transeamus Angeli. »

8. — Sanctus Bernardinus de hoc sacramento sub allusione cibi disserens, duo in eo contineri inquit²: « primo masticationem, secundo incorporationem; » quæ ambæ actiones ad propositum nostrum mire deserviunt, maxime si sensus attendatur spiritualis, quo a prædicto Sancto explicantur; dicit enim : « Primo masticatio est recognitatio cibi, id est, carnis Christi, quiescit panis vitæ, qui de cælo descendit et hujus modi est panis, quem sumimus, qui utique in utero sanctissimæ Virginis manu Spiritus Sancti formatus, et in ara pretiosissimæ Crucis per incendium amoris, et ardentissimæ charitatis, et acerbissimæ Passionis pro nostra redemptione decoctus est. Secundo vero habet incorporationem, quæ tali recognitione consurgit, dum cogitans amorem Jesu Christi reficitur, cui ex charitate conjugitur, eique magis ac magis assimilatur, et incorporatur. »

9. — Sapiens in Proverbii suis monet, dicens³: *Quando sederis, ut comedas cum principe diligenter attende, quæ aposta sunt ante faciem tuam*. Quænam vero esse potest majoris Principis mensa, quam sit hæc Eucharistica? Unde Sanctus Augustinus a Salmerone citatus, verba illa de Eucharistia hunc in modum explicat⁴: « Vide igitur diligenter, et quid tibi detur, nempe filius Dei sub specie panis

¹ ANAST. SIN., de sacr. sin. — ² S. BERNARD., s. 3 de Christi piet. — ³ PROV., XXIII, 1. — ⁴ S. AUG., t. XLVII in Joan.

« contentus, et quanta charitate detur, ut tantæ charitati amore respondeas tuo. » S. Augustinus alibi hunc textum adducens, ait⁵ : « Quæ mensa est potentis, nisi unde sumitur corpus, et sanguis ejus qui animam suam posuit pro nobis? quid est considerare, et intelligere, que apponuntur tibi, nisi digne tantam gratiam cogitare? » Albertus Magnus modum nobis insinuat quo divinum hunc panem digerere debeamus⁶, « digeritur, » inquit, « per ignem, qui ex ardescit in meditatione; et ideo dicit Ecclesiasticus⁷: *super mensam magnam se disti: non aperies super illam faciem tuam prior*, « hoc est dicere : mensa magna Dei in sacramento tibi præponitur, vide quid, et qualiter, et quantus cibus præponatur, quia talia in munditia cordis et devotionis, et hoc ipsum in natura puritatis, et tantum in affectu charitatis te præparare oportet, si vis, quod cibus ille tibi congruat. »

10. — In vita B. Angelæ de Fulginio inter alias instructiones, quas in ordine ad hoc sacramentum dabat sequentem quoque legimus⁸: « Cum magna diligentia est considerandum, et non debet anima in hac consideratione transire velociter, sed nec cursorie, sed magna diligentia et pondere ibi stet, et demoretur. » Porro is, qui pro negotiis arduis potentissimum Regem quedam est allocuturus, prius dicenda præmeditatur; longe igitur æquius, et convenientius est, ut nos, ipsummet gloriae Regem, pro arduissimo salutis nostræ negotio, in nos et animam nostram recepturi, prius præmeditemur supplicationes, quas illi porrigit, ne non gratias, quas ab illo petere, et pro concessis reddere decrevimus. Angelus, non vero Deus ipse et in persona erat, qui Moysi inter vespere apparet, dixit⁹: *Solve calceamenta de pedibus tuis; quanto igitur convenientius erit, ut calceamenta de pedibus nostris depónamus, quando ipsem Deus in persona ad hospitandum in nobis, os nostrum ingreditur?* Involuera pone carnalium cogitationum, » inquit S. Bernardus¹⁰, quia tunc merito omnes cogitationes et desideria nostra meritis debent esse spiritus, omnesque aliæ deponendæ, quæ tales non sunt; « quisquis intentio nem suam simplici corde (verba sunt Thomæ a Kempis¹¹) sursum levaverit ad Deum, seque ab omni inordinato amore, seu displicantia cuiuslibet rei creatæ evacuaverit, aptissimus gratia percipiendæ erit. » Dat Dominus ibi benedictionem suam ubi vasa vacua invenerit. » S. Cyprianus optime observat, quod hunc panem coelestem hisce verbis a Deo postulemus: *Panem nostrum, etc.*, et subdit¹²: « Panis vitæ Christus est, et panis hic omnium non est sed noster est, et quomodo dicimus, Pater noster, quia intelligentium et credentium Pater est,

⁵ S. AUG., l. XLVIII in Joan. — ⁶ ALB. MAG., de Euc. — ⁷ ECCL., XXXI, 12. — ⁸ BOLL., t. I. — ⁹ EXOD., III, 5. — ¹⁰ S. BERN., ser. in Apoc. — ¹¹ THOM. A KEMP., l. IV, c. 15. — ¹² S. CYPR., de Or. Dom.

« sic et panem nostrum vocamus, quia Christus noster est, quia corpus ejus quod contigimus, panis noster est; » quibus addere possumus, nos panem hunc nostrum efficere, mediante prævia attenta meditatione, quia « intelligentium panis est. »

DISCURSUS XXVII.

EX RITIBUS, CÆREMONIIS ESUS AGNI PASCHALIS, VARIE ERUUNTUR MORALITATES AD DIGNUM HUJUS SACRAMENTI USUM.

IDEA SERMONIS. — 1. Agnus Paschalis cum omnibus circumstantiis, designavit Agnum Eucharisticum. Cur comedì debuerit Agnus in mente Nisan. — 2. Cur Agnus decima die in domum inductus et 14 die primum immolatus. Ut interea examinaretur an haberet aliquam maculam. — 3. Agnus Eucharisticus aequo immolatus fuit pro uno, ac pro omnib. — 4. Communicaturi in adjutorium vocamus alios Santos. — 5. Agnus debebat esse sine macula. Multo magis communicaturus. — 6. Agnus debebat esse masculus. Per quod designatur Communicantem debere esse fortis. — 7. Debebat esse unius anni, hoc est perfectus. — 8. Eodem modo immolari etiam debebat hædus. Quo designabatur Christus portans iniurias nostras. — 9. Cur Agnus servatus fuerit in die 14. — 10. Cur immolandus vesp. — 11. Sanguine Agni tingendi posies et superliminaria domus. — 12. Assari debebat igne. — 13. Comedi debebat cum pane ac azymo: quid hoc signetur. — 14. Cum luctu agrestis. Communicaturi affligunt amaritudine penitentiæ. — 15. Nihil de Agno comedendum crudum. Crudam sumit S. Communionem, qui non discirrit quid sumat. — 16. Quid significetur quod pede et intestina vorari debebant. — 17. Residuum igne comburendum. — 18. Renes accingendi, quid designet. — 19. Quid Calceamenta in pedibus. — 20. Baculus in manus, designat bona opera. — 21. Comestio festina. Significat communicantem semper debere esse paratum, ut exeat ex hoc mundo.

Erit Agnus absque macula. Exodi, XI, 5.

1. — Agnum Paschalem inter omnes veteris Testamenti figuræ, Eucharistiam propriissime præsignificasse indubitatem est, ac proinde Doctor Angelicus ait: « In figuris præsignatur, cum Isaac immolatur, Agnus Paschæ deputatur. » Porro ritus, cæremonie, et quidquid increata Sapientia, quoad agni Paschalis esum Hebreis præscripsit; cuncta relationem dicunt ad dignitatem, puritatem, et præparationem, qua nobis ad Agnum immaculatum hujus sacramenti accedendum est, quia omnia in figura contingebant illis. Est igitur advertendum, quod, priusquam Deus populo Israelitico præceptum suum circa agnum proponeret, quoad tempus illud sumendi hæc verba præmisit: *Mensis hic vobis principium mensium*; quasi dicere vellet, tunc illos vitæ initium hujus habituros esse, quando Agnum immaculatum gustaverint. Unde S. Gau-

dentius ait¹³: « Tunc audiuimus: *Mensis hic vobis initium mensium*, adhærentes Agni immaculati vestigiis; » veluti si diceret: ab illo momento tempus veræ, et beatæ vitæ computare debetis. quando ad mensam Eucharisticam, in qua pignus vitæ æternæ recipitur, acceditis. Cur vero mensem illum, qui Aprili nostro correspondet, elegerit, hujus Rupertus Abbas Tuitensis mysticam hanc assignat rationem, dicens¹⁴: « Ipsa mensis Nisan, id est, Aprilis verna tempus, cum tellus reflorescit, totusque per hyemem, quasi post senium, rursum juvenescit orbis, nonne hominem docet, quatenus renovatus spiritu mentis suæ, fide viridis, spe lotus et charitate florens, epulis Agni Paschalis intersit spiritualibus? »

2. — *Decima die mensis hujus*. Idem quoque Rupertus adverbit¹⁵ quod scilicet celestis hic Agnus tantum laetitia a populo receptus, ea præcise decima die mensis Jerosolymam ingressus fuerit, ubi decima quarta die vesperi Pascha cum suis celebravit: « Quarta decima die ad vesperam, » inquit, « ubi illum Paschæ veteris agnum comedit cum discipulis suis, tunc ipse novi sacrificii Agnus continuo capiendus, et ducendus ad immolandum, jam in angustia passionis agonizans, prius propriis manibus Deo semetipsum immolavit accipiens panem, et vinum, et mira, atque ineffabili sanctificationis potentia transferens hæc in corporis et sanguinis sui sacramentum. » Verum enim vero, ex quo agnus ille die decimo quarto Lunæ sacrificandus et manducandus erat, cur tanto tempore anticipate præparari jubetur? Respondet Olearius¹⁶: « Ut nos hac doceremur cæremonia, quanta diligentia, et quamdiu oblationes nostras expendere debeamus, antequam illas Deo præsentemus. » Idipsum quoque de examine, præparatione, et purificatione conscientiæ nostræ, huic sacramento necessario præmittenda, asserere possumus; et enim agnus ille quatuor diebus ante in domum recipiatur; « ut examinaretur, » inquit idem auctor, « si quid haberet maculæ, quia illum a divino conspicuus arceret. » Rusbrochius aliam quamdam moralitatem hac in re considerat, dum ait¹⁷: « Luna decem habeat dies oportet, antequam Agnum nostris in ædibus habeamus: porro cum decem servamus præcepta, Dei Agnum intra ædes nostras habemus. » Postquam vero agnus ille in domum receptus fuerat; quinque diebus, primo simul computato, conservabatur vivus; « asservatur porro in quintum diem, » inquit Nazianzenus; « fortasse quia victimæ mea id habet, ut sensus expurget, a quibus peccato moritur; » quibus verbis insinuare contendit, quod, quando Agnus Eucharisticus intra domum animæ nostræ custoditur, quinque sensus nostri purifcentur, et præserventur illæsi.

3. — *Unusquisque agnum per familias*. Tametsi

¹³ S. GAUD., in Exod. — ¹⁴ RUP. ABB., l. II in Exod. — ¹⁵ Ibid., 6. — ¹⁶ OLEAST. ib. — ¹⁷ B., de Taber.

unicus duntaxat Agnus pro universo genere huma-
no fuerit sacrificatus, Deus tamen voluit, ut quæli-
bet Hebreorum domus in particulari sibi et familiae
suæ agnum quemdam manducandum procuraret.
Cujus Dionysius Carthusianus hanc assignat ratio-
nem¹: « Quia sic mortuus est Christus pro omnibus,
« ut et pro singulis mortuus sit et oblatus. » Etenim
quælibet anima in particulari non minus Deo obli-
gatur, quod ei semetipsum dederit in hoc sacra-
mento, quam ipsi obstrictum est universum genus
humanum, quod pro eo sacrificatus fuerit; unde
sanctus Paulus protestatur, dicens²: *In fide vivo
Filiis Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum
pro me.*

4. — *Sin autem minor est numerus, ut sufficer possit ad vescendum agnum, assumet vicinum suum qui junctus est domi suæ. Quibus verbis in sensu spirituali insinuatur, ut inquit Carthusianus, quod si aliquis nostrum in particulari pro divinis, et ineffabilibus mysteriis et beneficiis a Deo receptis, Deum laudare, venerari, eique gratias agere non sufficiat proximos suos in adjutorium advocet. Cui consonat quod Rupertus Abbas his verbis scribit³ : « Recte paucitatem nostram confitentes in nobis, quia totum ejus mysterium capere non possumus, as sumimus vicinum, qui conjunctus est domui nostræ scilicet Apostolorum et Martyrum chorum, qui per eamdem fidem conjuncti sunt familiæ Christianæ. Denique sine illorum invitatione nunquam comedere præsumimus; dicimus enim : Communitantes et memoriam venerantes in primis gloriosæ semper Virginis Mariæ, et Beatorum Apostolorum, et Martyrum, etc. » Theodoretus in his verbis aliud notat mysterium⁴, scilicet, quod doceat eos fraternalm charitatem et erga pauperes misericordiam. »*

5. — *Erit autem agnus absque macula.* « Macula peccatum est, » inquit Rupertus Abbas⁵; Christus quidem impeccabilis erat, quia vero nos in hoc privilegio non participamus, *cum nemo sit mundus a sorde;* ideo Deus praecepit, ut, priusquam ad ipsum accedamus, prius maculas nostras eluere studeamus, hoc enim insinuant verba illa Apostoli; *probet autem seipsum homo.* Abulensis quæstionem movet, cur Deus in animalibus sibi offerendis, immunitatem ab omni defectu requisierit, cum tamen eadem adeo parvi faciat, ut per Psalmistam dicat⁶: *Numquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo; immola Deo sacrificium laudis.* Respondet autem⁷: « Non vult ista Deus aliquam propter necessitatem, sed propter honorem; » neque enim ei honorificum est, si animalia, defec- tum aut maculam habentia, ei offerantur; unde hanc dicet inferre consequentiam: quanto igitur magis

¹ DION. CARTH., *ib.* — ² GAL., II, 20. — ³ RUP. ABB.,
ib. — ⁴ THROD., c. 24 *in Exod.* — ⁵ RUP. AB., *ib.*, c. 8.
 — ⁶ Ps. XLIX, 13. — ⁷ ABUL., q. 16 *in Matt.*

Agnus ille, qui tollit peccata mundi illas abhorribit animas, quæ, cum propriarum culparum inquit, namentis defœdatae sint, illum tamen in se sumere non dubitant.

6. — *Masculus*. Masculinus enim sexus perfectione est; et ideo ut Lyranus inquit¹: « Requirebatur sexus masculinus, qui est perfectus, quia ea, quæ sunt perfecta, debent immolari Deo, a quo emanat omnis humana perfectio. » Unde et Origenes ait²: « Masculinum sit munus tuum, fœminam nesciat, concupiscentiam respuat, fragilitatem refugiat. » Rupertus Abbas aliud quoddam in eo considerat mysterium, dum ideo Deum, Agnum sine macula et masculum, sibi offerri voluisse dicit, quia³ parum haberet gloriæ sola innocentia, si non adesset fortitudo quoque ad agenda perfectæ justitiæ opera. Erit ergo *masculus*, hoc est fortis, qui nihil fœmineum, hoc est molle, vel fluxum admittit. »

7. — *Anniculus*. Abulensis in ea est opinione, sacrum textum, per hanc agni circumstantiam, insinuare voluisse, agnum paschalem minime excedere debuisse unius anni etatem, adeo ut, qui hoc tempus excedebat, sacrificio paschali idoneus esset, tunc enim agnus in arietem degenerat : « *Anniculus*, id est perfectus, » inquit Rupertus, « perfectionem enim ab illo consequimur. » Lyranus ait: « Agnus ille anniculus erat tenellus et propter hoc significatur in Christo pietatis teneritudo. »

S. — *Juxta quem ritum, tolletis et hœdum.* Idem enim Christus, licet Agnus immaculatus esset, hœdus tamen etiam apparere voluit, propter peccata nostra, quæ in se assumpsit. Verumtamen, ut Abulensis notat, non simul offerebatur agnus et hœdus, sed hic duntaxat in defectu illius; quem ritum considerans Rupertus Abbas, inquit: « Sicut propter te: suam innocentiam in agno, sic propter initia quitätes omnium nostrum, quas Deus posuit in eo, recte igitur figuratur in hœdo. » Porro sanctus Paschiasius sequentem desuper instituit considerationem, dicens⁴: « Si forte quis agnum non potuerit pro paupertate vita assequi, id est, vitam immaculatam offerre, saltem hœdum habeat, qui semper in sacrificiis pro pœnitentibus mactatur; » quo fine illam citat S. Hieronymi auctoritatem, inquit: « Si justi sumus, de agni carne vescamur; si peccatores et pœnitentiam agimus, nobis hœdus occiditur. »

9. — *Et servabitis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus. Quorsum, obsecro, haec anticipatio? « Ut quid, » interrogat Rupertus Abbas⁵, « tanto tempore servaturi? videlicet ut, dum ille præsto est, causa quoque ejus corda vestra sollicitet, ne sitis immemores, vel imparati, quia transseundum est, dum ille tot ante diebus de profec-*

¹ LYRAN., *ib.* — ² ORIG., h. 1 in *Lev.* — ³ RUP. ABB.
— ⁴ S. PASCH., l. de *Corp. et sang. Dom.* — ⁵ RUP., *ib.*

« tione paranda vos admonet; quoties enim ille
« balatum emittit, toties quasi tubæ sonitus exitu-
« ras castrorum acies excitet. » Optima namque
animæ communicaturæ est præparatio, si toto vita
tempore, quo vivit in mundi hujus militia, vocem
audiat Agni illius, qui ad aliam vitam nos invitat,
præparatosque esse jubet ad conflictum et ago-
niam.

azymis¹ : « In azymis panibus, corporis Christi
« puritas et a fermento peccati immunitas signifi-
« catur; edent carnes nocte illa assas igni, id est
« cum amaritudine penitentiæ. »

14. — *Cum lactucis agrestibus.* Herbarum hu-
jusmodi amaritudinem, saporemque ingratus
considerans Rupertus Abbas, ita ad nostrum dis-
currit propositum² : « Eorum exemplo nos carne

10. — *Immolabit ad vesperam.* « Quia in cena, » inquit Carthusianus, « sic immolationis sacramen- « tum instituit et in ultima mundi ætate. » Guille- « lmus autem Pepinus ad moralem transiens sensum, id factum esse autumat¹, « ad denotandum, quod « non satis est se immolare Domino per bona « opera in mane juventutis, secundum illud *Thren.* « in: *Bonum erit viro, cum portaverit jugum ab ado-* « *lescentia sua,* verum etiam requiritur immolatio « vespertina, per perseverantiam in bono incepto

15. — *Non comedetis ex eo crudum quia. Cajeta*
nus his verbis tantummodo vetitum fuisse autuma-
ne quid manducarent minus bene coctum, unde
inquit : « Non crudum (ferinum siquidem est ves-
« cruda carne) sed semicoctum, quod multi avidi
« res comedunt. » Dionysius autem Carthusianus
ad sensum spiritualem conversus, ita discurrit⁴
« Hoc est corpus et sanguinem Christi, non carna-
« liter, neque cum grossa imaginatione aspiciet
« neque per philosophicam sapientiam mysteria
« Salvatoris discutietis. » Id quod cum illa consona
sancti Bernardini doctrina, dum ait⁵ : « Crudu-
« sumit desidiosa indis discussio, id est, qui mente
« suam diligenter non discutit, vel qui non cogit

12. — *Et edent carnes assas*; id est, ut Carthusianus inquit⁴: « Corpus Christi in sacramento Eucharistiae sument, qui igne passionis assatus est. » S. Cyrillus Alexandrinus hanc aliam ejusdem mysterii assignat rationem, dicens⁵: « Eo quod oportet, eos esse inflammatos Spiritu, qui volunt ad communionem Christi accedere. » Ideoque nobis consultit D. Chrysostomus, inquiens⁶: « Accedat nemo cum nausea, omnes accensi, omnes ferventes. »

« quod recipit. » Nec coctum aqua (alia hæc erunt prohibitio). *Lixum* sumit, inquit idem Sanctus « acidiosa indevotio, id est, qui mente distracta « ac terreno affectu humida et insipidatione tanquam « aqua ad sacramentum dissolutus accedit. *Frixum* « sumit præsumptuosa perscrutatio, hoc est, qui « sacramento præsumptuose inquirit. *Assum* sumit « lachrymosa devotio, atque studiosa gratiarum « actio. »

16 — *Caput cum pedibus eius et intestinis vora*

13. — *Et azymos panes*. Abulensis azymum absque fermento formari adverit⁹, cuius proprietas naturalis est, totam inficere massam, quoniam Apostolo teste : *Modicum fermentum totam massam corruptit*; « Azymum ergo est incorruptum et signat puritatem vitæ; tales autem esse debent, qui Christum sumunt, scilicet in vita pura et immaculata, sic dicit Apostolus : *Pascha nostrum immolatus est Christus, itaque epulemur non in fermento veteris malitiæ, sed in azymis synceritatis*. » S. quoque Bonaventura in quodam sermone super ultimam Cœnam, ita de iisdem discurrit

¹ GUIL. PEP., *ib.* — ² THEODOR., *ib.* — ³ RUP., c. 9. — ⁴ DION. CART., *ib.* — ⁵ S. CYR. ALEX., l. II *Glaoph. in Exod.* — ⁶ CHRYS., h. 83 *in Matt.* — ⁷ ABUL., *ib.*, q. 37. — ¹ S. BON., s. 5 *iu Caen. Dom.* — ² RUP. ABB., c. 11. — ³ S. BERN., t. II, s. 57. — ⁴ D. CART., *ib.* — ⁵ S. BERN., a. 3, c. 1. — ⁶ RUP. ABB., *ib.* — ⁷ D. CART., *ib.*

« divinitatis sublimia et humanitatis declivia, « prompta fide et avida mente amplecti debetis. »

17. — *Si quid residuum fuerit, igni comburetis,* « id est, » prosequitur idem auctor, « ea quæ fidei « sunt, nec comprehendendi queunt, omnipotentiæ et « infallibili attestatiōni Spiritus Sancti, qui amor et « ignis appellatur, sunt humiliter reservanda et « committenda; ita ut nihil vertatur in hæsitatione nem. »

18. — *Renes vestros accingetis.* Rupertus Abbas per hos renes concupiscentiam intelligit carnalem, sacramenti hujus virtute reprimendam; ideoque inquit¹: « Quid in renibus, nisi delectatio carnis accipitur? Qui Pascha comedit, accinctos renes habere debet, ut voluptates edomet, carnis luxuriam restringat. » Dionysius Carthusianus superaddit, dicens²: « Fluxum et desideria turpia restringetis, ut sitis corde et corpore casti. »

19. — *Calceamenta habebitis in pedibus.* S. Eligius Episcopus Noviomagensis, in sensu spirituali hæc verba exponit, dicens³: « Calceamenta in pedibus habeamus, id est, operum nostrorum gressus, exemplis sanctorum Patrum muniamus; nam sicut ex calceamentis, quæ ex mortis fluit animalibus, pedes corporis circumdamus; sic sanctorum Patrum, qui jam decesserunt, exemplis, sensus animæ et actuum nostrorum pedes circumdare debemus. » Ecce vobis præsentissimos stimulos ad divinum hunc Agnum participandum cum omni devotione et reverentia, Sanctorum inquam, exempla. Rupertus Abbas eamdem, diversis licet verbis, interpretationem formans, dicit⁴: « Calceamenta in pedibus habere, est mortuorum vitam respicere et nostra vestigia a peccati vulnere custodire. »

20. — *Tenentes baculos in manibus.* Baculus in subsidium itineris assignatus est; unde S. Paulinus ad Severum scribens, ita ad intentum nostrum concludit: « Panis verus et vivus Christus est, quem non potest manducare piger operarius, quia idem est Pascha nostrum, quod expediti et præcincti et firmiter calceati, nec depositis a manu baculis, id est, operibus, quibus nimirum, numquam remissis, cum omni festinantiæ edere præcipimur. » S. autem Eligius per baculum hunc, timorem Domini indigitari opinatur, inquiens⁵: « Baculum necesse est manibus teneamus, ut in cunctis, quæ agimus, timorem Dei vivum præ oculis tenentes, secundum ipsum opera nostra dirigi postulemus. »

21. — *Et comedetis festinanter.* Cujus præceptum duplex assignatur ratio, alia litteralis; moralis alia; illa in eo fundatur, quia scilicet exitum ex Ægypto accelerare debebant; hanc vero auctor operis imperfecti assignat, dum ait⁶: « Propterea et Judæi

¹ RUP. ABB., c. 13. — ² DION. CART., ib. — ³ S. ELIG., h. 4. — ⁴ RUP. ABB., ib. — ⁵ AUCT. *Imperfect.*, op. 52. — ⁶ S. ELIG., ib.

« exituri de Ægypto, expediti et præcincti, agnum jussi sunt manducare et ad exeundum parati, ostendentes nobis, quoniam quicunque nostri Agni Eucharistiam manducant, ita semper debent esse expediti, quotidie exituri de mundo. » A quo commentario nequaquam discrepat sancti Eligii Glossa, inquit¹: « Festinantes Pascha comedimus, cum nos hic non habemus certam mansionem recolentes, quotidie de festinanti et jamjamque imminentis fine suspendimur, assidue meditantes, quoniam incola sumus super terram et peregrini. » Tandem quoque vetuerat Dominus, ne peregrini quidquam de hoc agno participarent; cuius hæc mystica assignari potest ratio, quia nimis vagabundi et solitudini minus dedit, nequaquam apti sunt ad degustandum hunc eibum, qui totum exigit hominem.

DISCURSUS XXVIII.

HONOR ET MUNDITIA CORPORI CHRITI DEBITA, EX VARIIS INSTITUTIONIS EUCHARISTIE CIRCUMSTANTIS CONVINCITUR, SCILICET EX APPARATU DUORUM DISCIPULORUM, EX SIGNO AQUÆ, CENACULO, LOTIONE PEDUM, SINDONE ET SEPULCHRO NOVO CHRISTI.

IDEA SERMONIS. — 1. Christus puritatis amator omnia elegit munda. — 2. Ad instituendam S. Eucharistiam elegit Cenaculum mundum et ad hoc præparatum. — 3. Quod significet signum amphora aquæ, a Christo discipulis datum. — 4. Cur Christus ad instituendum S. Euch. elegerit Cenaculum grande stratum et ornatum. Turcæ hoc cenaculum venerantur. — 5. Aqua amphora designat gratiam hujus sacramenti. — 6. Quid designet, quod hoc Cenaculum fuerit in superiori domus parte. — 7. Cur Christus præmiserit lotionem pedum institutioni hujus sacramenti. Olim etiam lavabantur pedes victimæ immolandæ. Abraham lavit pedes hospitibus suis, antequam panem proponeret. — 8. Ut digne communices, sis similis Josepho ab Arimatheæ. — 9. Per Sindonem mundam designatur caro Christi. Et munda conscientia. — 10. Monumentum novum designat conscientiam mundatam.

Accepto corpore Joseph, involvit illud in sindone munda. Matth., xxvii, 9.

1. — S. Thomas de Villanova Salvatorem nostrum, summam semper puritatis curam habuisse, his verbis considerat²: « Omnia munda vult auctor puritatis, mundam Matrem elegit; mundum discipulum dilexit; munda sindone involutus est, mundo in tumulo et in quo nondum quisquam positus fuerat, tumulatus est; ab his, qui sunt mundo corde, videtur; et ab his, qui sunt mundo corpore, possidetur. » Ad brevem igitur pauculum horarum gyrum, in quibus tum sacratissimi

¹ S. ELIG., ib. — ² S. THOM. DE VILL., *Nov. Conc.*, 3 de Sa.

DE EUCHARISTIA ET COMMUNIONE, DISC. XXVIII.

Corporis ejus facta fuit institutio, tum corpori ejus mortuo sepultura impensa fuit, discursum nostrum limitantes, evidenter ostendemus, quanta cum sollicitudine illud omni cum possibili decentia et munditia honorare studuerit.

2. — Et quidem imprimis, Apostoli cœlesti Magistro suo dixisse leguntur¹: *Quo vis eamus et paremus tibi, ut manducem Pascha?* Porro alias etiam in sylvis et locis inhabitatis, supra nudam terram ad manducandum considere consueverant et verisimile est, in decursu trium annorum, quibus Pascha simul celebraverant, illos agnum paschalem in locis solitariis et ab hominum consortio remotis, eumdem inter se simul manducasse et tamen nullam Evangelista præparationis alicuius præviæ fecerunt mentionem; modo vero, quando instituenda erat Eucharistia, ex instinctu divino Magistrum suum interrogarunt, dicentes: *Quo vis, eamus et paremus, etc.* Qua interrogatione facta, S. Marcus ipsum duos ex Apostolis suis misisse dicit: *Et mittit duos ex discipulis suis*; porro quinam hi duo fuerint, S. Lucas exprimit, dum ait²: *Et misit Petrum et Joannem, dicens: euntes parate nobis Pascha;* hi vero ambo solidissimæ, magisque conspicue Ecclesiæ sue columnæ erant, teste sancto Paulo, diciente³: *Cephas et Joannes, qui videbantur columnæ esse.* Quidnam vero hac in re lateat mysterii, doctissimus Salmeron exponens, ait⁴: *Ostenditur cœnaculum ministris Petro et Joanni, in quo significatur præmittenda confessio, quam nos facere debemus, eundo ad Sacerdotem, qui sit Petrus, rursum, qui sit Joannes, id est, qui gratiam et scientiam possideat.*

3. — Signum vero a sapientissimo Magistro hisce discipulis ad cenaculum inveniendum datum hoc sequens fuit⁵: *Occurret vobis homo, lagenam aquæ bujulans, sequimini eum.* Idipsum S. Lucas referens, ait⁶: *Occurret vobis homo quidam amphoram aquæ portans.* Et vero eo ipso, quo sacramentum Altaris a Christo instituendum erat, convenientius, magisque ad propositum serviens, indicium ostensurus fuisse videtur, si pro signo aliquam dicti sacramenti figuram iudicasset, verbi gratia occurret vobis agnus, vel invenietis panem aut vinum. Cur igitur aquam illis pro signo dedit? Origenes ait⁷: « Ego autem puto, quod homo, qui ingredientibus discipulis in civitate occurrit eis amphoram aquæ portans, quem voluit Jesus, ut sequerentur discipuli ejus eum in domum, qui subtilem illam aquam domus apportabat, ut non solum esset mundata, sed etiam aquis plenius eluta. » Unde apparel, quod Christus non sufficerit, cenaculum in quo Eucharistia instituenda erat, scopis fuisse mundatum, quin etiam eadem aqua aspergi et

¹ MARC., XIV, 1. — ² LUC., XXII, 8. — ³ GALAT., II, 9. — ⁴ SALM., I, IX, tr. 40. — ⁵ MARC., XIV, 13. — ⁶ LUC., XXII, 10. — ⁷ ORIG., tr. 35 in Matt.

mundari voluerit. S. Ambrosius textum illum sancti Lucæ exponens¹, Christum fideles suos docere voluisse inquit (siquidem *omnia in figura contingebant*)

« ablueret sensus nostros quadam spirituali aqua fontis æterni, » Cui consonat, quod antiquus ille Tertullianus pariter scribit in hæc verba²: « Pascha celebrandæ locum de signo aquæ ostendit, ut qui se lavissent, etiam sanguinem potarent. »

4. — *Ostendet vobis cenaculum grande stratum, et ibi parate.* Mira profecto res, etenim in Incarnatione, quando corpus humanum assumpturus erat, in angustum quoddam tugurium, quale sancta domus Lauretana esse videtur, libenter descendit. Similiter postea in vili quanam spelunca nasci voluit, ut propheticum adimpleretur oraculum, in quo ipsem dicit³: *Pauper sum ego et in laboribus a juventute mea.* Insuper per totam vitam, propria domo carere voluit, adeo ut sibi dicere licuerit⁴:

Filius hominis non habet, ubi caput reclinet. Quodnam igitur in eo latet mysterium, quod nunc sacramentum Eucharistiæ instituturus, amplum quærat cenaculum et illud quidem auguste paratum? Nam S. Lucas ait⁵: *Cenaculum magnum stratum.* Et S. Marcus pariter dicit: *Cenaculum grande stratum et illuc parate.* Imo in eodem magnificum et sumptuosum apparatum institui voluit, quia dicit⁶: *Et ibi parate.* Certe alia hujus causa assignari nequit, quam quod Eucharistiam magnopere honorare voluerit, quam ibidem instituere parabat, nosque docere, ut illam pro viribus semper et ubique veneremur, colamus, ad eamque suscipiendam, omnem præmittamus præparationem et animæ munditionem. Enimvero, qua in reverentia ipsimet Turcæ cenaculum hoc, quod in hanc usque horam conservatur, semper habuerint et etiamnum habent, ex Epistola quadam, superiori sæculo scripta colligitur⁷, in qua inter cætera referuntur, quod Turcæ cenaculum hoc ingressuri sese discalcent; in eoque expuere prohibeantur, propter traditionem a Majoribus acceptam, quod Christus ibidem cum Apostolis suis solemnem quamdam celebraverit cæmoniam.

5. — S. Ambrosius ad aquæ signum, Apostolis ad inveniendum hunc locum a Christo datum, se reflectens, ait⁸: « O aqua, quæ sacramentum Christi esse meruisti, quæ lavas omnia, per te fœtor tabidæ carnis aboletur, per te arientibus æstu corporibus, dulcis ad gratiam, salutaris ad vitam, suavis ad voluptatem potus infunditur. » Etenim aqua hæc coelestem denotabat gratiam, quæ ab hoc sacramento, velut a vivo quadam fonte, scaturire debebat; qua proinde aqua cenaculum mundari et purificari voluit. Ad hæc dicere possu-